

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. V [i. e. IV]. Præcipua Adversariorum argumenta solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

ARTICVLVS IV.

*Præcipua Adversariorum argumenta
solvantur.*

NVLLVM Scripturæ locum, aut SS. Patrum testimonium adducunt Adversarij in favorem illius sententiæ, quæ asserunt licere sequi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris. Hanc solum quibusdam rationibus, satis levibus & frivolis, suadere conantur.

167. In primis objicit Caramuel, insignis, sed infelix probabilitatum Patronus, argumentum quod demonstrationem appellat, & quod in Theol. Regul. art. 20. num. 59. sub hac verborum serie proponit. *Peccare qui sequitur opinionem probabilem improbabile est: demonstro sic (notanter demonstro dixi, non enim aliter quam demonstrativè hanc veritatem me ostensurum polliceor.) Vel possumus sequi opinionem probabilem, vel tenemur probabiliorum sequi? Si dicas primum: Ergo hæc etiam est probabilis, ut de se patet. Si secundum asseras, non effugisti: Per te enim tenemur sequi probabiliorum: Atqui sententia que docet sufficere minus probabilem, est probabilior, quia habet solidiora fundamenta, atque nobiliores rationes, nec non plures Authores: Ergo tenemur asserere & sentire, non peccare eos qui sequuntur partem minus probabilem.*

168. Egregiam sanè demonstrationem, quæ ne quidem argumentum probabile dici debet, cum Author non probet, sed supponat duo, quæ probanda sunt, & quæ falsa esse supra ostendimus: nimirum opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, remanere probabilem: & sententiam, quæ asserit posse eligi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, solidiora fundamenta, & nobiliores rationes habere. Quando hæc probaverit Caramuel, libenter ejus demonstrationi subscribemus.

Ad id quod addit de numero Authorum, in primis dico, sententiam nostram non parvo Theologorum & Canonistarum numero stipatam esse. Nam Mercorus noster in libro de praxi opinionum limitata 2. p. art. 14. & Prosper Fagnanus in cap. *Ne innitatis*, plusquam triginta Authores pro ea referunt. Item D. Thomas & Scotus, utriusque Scholæ Angelicæ & subtilis Principes ac Duces, satis aperte ipsi favent, ut supra ostendimus.

169. Secundò dico, quod cum opposita sententia magis faveat libertati, & corruptioni naturæ, & in praxi videatur commodior, nihil mirum quod plures in hoc sæculo patronos & defensores invenerit. Ut enim bellè dicebat olim Hieronymus Joviniano lib. 2. cap. 19. *Quod multi acquiescunt sententia tue, iudicium voluptatis est: non enim tam te loquentem probant, quam suis favent vitiiis.*

Tertiò dico cum Navarro in Manuali cap. 27. num. 289. *Non videtur una opinio appellanda communis, ad effectum præjudicandi alteri, eo solo quod plures eam sequantur, tanquam oves alias oves, vel ut aves que unam volantem alia omnes sequuntur, secundum Decium. Communiorem enim ad hoc existimarem illam quam sex vel septem Authores classici, rem ex professo tractantes assererent, quam probatam a quin-*

A quaginta, sola ferè priorum auctoritate ductis. Opinio enim communis, non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoritatis fit, ut dicit Alexander, relatus à Ludovico Gomes. Authores ergo qui pro aliqua citantur sententia, magis ponderandi, quàm arithmetice computandi sunt, & magis ad eorum auctoritatem quàm numerum habenda est ratio.

Addo Authores adversæ sententiæ tam variè loqui, & in modo defendendi & explicandi suam sententiam ad eò inter se divisos esse, ut Mercorus noster 2. parte libri citati art. 28 supra quatuordecim dicendi modos referat; quod non leve argumentum est, ipsam veritati non esse consonam: nam ut ait Dionysius cap. 4. de divin. nomin. *Vera sapientia est à multis opinionibus convergens, & uniformem congregans cognitionem, & uno univivo lumine complens.* Super quæ verba D. Thomas ibidem lect. 4. sic habet: *Illi qui cognoscunt veritatem, conveniunt in una sententia: sed illi qui ignorant, dividuntur per varios errores.* Quibus etiam consonat illud Tertulliani de spectaculis cap. 20. *Hæc est veritatis integritas, & quæ ei debetur fidei plenitudo, & æqualitas timoris, & fides adsequij, non mutare sententiam, non variare iudicium.*

Non est etiam prætermittendum, plures ex Authoribus, quos Adversarij citant pro sua sententia, non loqui de opinione probabiliori, sed de tutiori, solumque docere inter duas tutas non necessariò tutiorem esse sequendam. Ut patet præcipuè de D. Antonino, & de Navarro: primus enim 1. p. tit. 3. cap. 10. §. 10. sic ait: *Eligere viam tutiorem, consilij est, non præcepti; aliàs oporteret multos ingredi Religionem, in qua tutius vivitur, quàm in sæculo. Non ergo de necessitate oportet tutiorem eligere, quando etiam alià via potest eligi tuta: sicut enim diversa via tendunt ad unam civitatem, licet una tutior alià sit; sic ad civitatem celestem aliis sic: aliis sic vadit, & tuiè, licet aliis tutiori modo.* Secundus verò in Manuali cap. 27. num. 279. hæc scribit: *Non semper est necessarium partem tutiorem eligere: quia satis est quoad præcepti implementum tutam eligere, ut late in cap. Si quis autem, à num. 34. probavimus, etiam in iis que ad fidem & mores pertinent: in aliis enim nec de consilio tenetur quis eligere tutiorem.*

Eodem modo loquuntur plures ex nostris Thomistis, qui pro eadem citantur sententia. Alij verò solum volunt licitum esse, sequi opinionem minus probabilem ex motivo intrinseco, quando per motivum extrinsecum, seu adventitia auctoritate fit probabilior, & certa moraliter.

Non diffiteor tamen dari aliquos ex recentioribus D. Thomæ Discipulis, qui explanationi nobilissimæ operis ejus, Summæ nimirum Theologicæ, principaliter intenti, nec attendentes ad ea quæ scripsit in quodlibetis (opere ab ejus summa diverso, ubi, ut supra ostendimus, hanc questionem in favorem nostræ sententiæ satis clarè resolvit) adhærere oppositæ sententiæ, & cum recentioribus Casuistis docuerunt, in materia morum posse quemlibet sequi sententiam minus probabilem, relicta probabiliori, quamvis conclusiones ad eò laxas, quales in cæterorum Recentiorum libris legitimus, nusquam ex illo dogmate deduxerint.

Objiciunt secundò Adversarij: *Ufus regulæ de sectanda opinione minus probabili, in concursu*

su probabilioris, multis ab hinc annis in Ecclesia introductus est, & fideles sunt in legitima possessione ipsius: Ergo cum in dubiis melior sit conditio possidentis, non debent in ea turbari, tametsi novæ difficultates causantes aliquam dubitationem occurrant.

174 Respondeo primò, titulum possessionis solùm esse admittendum in materia justitiæ, non verò in materia aliarum virtutum, ut ostendemus articulo sequenti.

Respondeo secundò, possessionem solùm facere justum titulum, quando est pacifica: usus autem sequendi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, nunquam fuit pacificus, sed semper plures habuit Adversarios & contradictores, præsertim in hoc sæculo, in quo plures Episcopi, Parochi, & Doctores, eruditione & sapientiâ clarissimi, tale dogma tum voce, tum scriptis, fortiter oppugnarunt; juxta id quod suprâ ex Lirinensi dicebamus: *Mos iste in Ecclesia semper viguit; ut quò quisque foret religiosior, novellis adinventionibus contraret.*

Respondeo tertio: quòd licet usus eorum quæ legi tantum positiva Civili aut Ecclesiastica adversantur, si sit diuturnus, possit legitimam possessionem fundare, usus tamen eorum, quæ legi naturæ repugnant, nunquam legitimam possessionem fundare potest. Unde cum usus regulæ de sectanda opinione minus probabili, quæ favet libertati, in concursu probabilioris, stantis pro præcepto, lumini rectæ rationis & prudentiæ, subindeque legi naturali repugnet, ut suprâ fusè ostensum est, quamvis daretur quòd ille esset perantiquus, non fundaret propterea possessionem legitimam, nec Prælatorum tolerantia ipsam tacite approbare censere-tur. Unde dicitur in cap. *Iamdudum de feriis: Multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in judicium, exigente justitiâ, non debent tolerari.*

175 Obijciunt tertio: Matth. ii. Christus dicit: *Jugum meum suave est, & onus meum leve.* Et i. Ioan. 5. *Mandata ejus gravia non sunt.* At si teneremur pro regula nostrarum operationum semper eligere probabiliores sententias, jugum Christi nimis grave & asperum redderetur, ejusque mandata nimis essent difficilia: Ergo non teneremur sequi probabiliores sententias, sed possumus eligere benigniores, licet minus probabiles. Unde dicitur in jure, *L. benignus, ff. de legibus, & cap. finali de transact. Opinio benignior & suavior preferri debet.*

176 Respondeo, jugum Christi ita suave esse, ut tamen adhuc jugum sit, de cuius ratione est quòd cervicem aliquantulum premat, ne jumentum effræne elato collo deviet à recto. Item ejus mandata dicuntur facilia, non quòd eorum observantia difficultate careat, ut patet in præcepto de captivando intellectu in obsequium fidei, vel de diligendo inimico, aut confitendis peccatis, in quibus magnam sensus repugnantiam experimur, sed quia per gratiam & charitatem, quam ex meritis Christi Spiritus Sanctus nobis largitur, & in cordibus nostris diffundit, redduntur facilia & suavia, juxta illud Prophetæ: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatastis cor meum, per gratiam scilicet & charitatem, ut explicat S. Thomas 1. 2. qu. 98. art. 1. ad 3. Unde Augustinus exponens hæc verba Apostoli, Mandata ejus gravia non sunt, subdit: Non sunt gravia amanti, sed non amanti gravia*
Tom. III.

A sunt. Fit ergo injuria divinæ gratiæ, cum facilitas ferendi jugum Christi, & ejus præcepta observandi, non in charitatem, quam Spiritus Sanctus in cordibus nostris diffundit, sed in usum, seu potiùs abusum probabilitatum, quem novi Casuista in Ecclesiam induxerunt, reducitur. Alioquin, ut suprâ annotavimus, dicendum esset jugum Christi nunc esse suavius, quàm tempore primitivæ Ecclesiæ, & ad æternam salutem his postremis temporibus millies quàm præcisè faciliùs perveniri. Quod meritò irriserunt & exploserunt Parisienses Patochi, præclaris illis, quæ suprâ retulimus, magni Guigonis Chartuliani verbis: *O Apostolorum tempora infelicissima! O viros illos ignorantia tenebris involutos, & omni miseratione dignissimos, qui ut ad vitam peringerent, propter verba labiorum Dei, tam duras vias custodiebant, & hæc nostra compendia nesciebant!*

Ad regulam verò, quæ ex jure Canonico adducitur, dicendum est, eam debere intelligi, juxta expositionem L. *semper ff. nov. de reg. juris*, ubi dicitur, quod opinio benignior præferri debet in dubiis facti, in infligendis pœnis, & aliis casibus ibi expressis. Vel etiam dici potest, opinionem benignam apud Jurisperitos non dici eam, quæ favet libertati, sed quæ favet testamento, matrimonio, religioni, aut sacramento, ut exponit Sylvester; vel, ut alij interpretantur, quæ favet egenis, orphanis, viduis, & peregrinis: opinio verò quæ contra Dei præceptum, libertatis & concupiscentiæ partes fovet, non benigna, sed maligna potiùs aut laxa appellari debet.

Addo benigniora posse præferri, quando sunt in linea honesti, & regulis prudentiæ consona: eligere autem opinionem minus probabilem faventem libertati, in concursu probabilioris quæ stat pro præcepto, nec honestum est, nec regulis prudentiæ consonum, ut ex suprâ dictis patet.

D Obijciunt quarto: Sæpe videmus Summos Pontifices in his quæ ab Ecclesia determinata non sunt, sed sub opinione Doctorum versantur, præsertim in dispensationibus concedendis, sequi opiniones probabiles, & non semper probabiliiores: At illos peccare nemo dicet: Ergo licitum est sequi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris.

Respondeo, Majorem non esse certam: Nam, ut loco supra citato testatur Prosper Fagnanus, utriusque signaturæ Referendarius, & in Romanæ curiæ negotiis versatissimus, tam in Rota, quàm in sacra Congregatione Concilij, exactè servatur regula juris, quæ asserit in dubiis tutiorem partem esse eligendam; & in opinio-num discrepantia, semper eligitur ea, quæ apparet verior & probabilior. Unde credibile est idem observari à Summis Pontificibus in dispensationibus concedendis. Si secus faciant, reddent rationem villicationis suæ, cum in exercitio suæ potestatis & jurisdictionis non sint infallibiles, seu impeccabiles, juxta illud Felicis 1. 11. Epist. 7. *Nihil per nostram facilitatem tribunalis excelsi judicio derogatur, cui illa sunt rata, quæ pia, quæ vera, quæ justa sunt.*

Obijciunt quinto: Opinio quæ docet nos teneri ad sequendas in rebus moralibus probabiliiores sententias, exponit conscientiam multis scrupulis & anxietatibus, à quibus li-

berantur, qui docent licitum esse sequi sententiam minus probabilem, in concursu probabilioris: Ergo ad quietem & tranquillitatem conscientiae, magis expedit huic quam oppositae adherere sententiae, & sequi benignas opiniones, quamvis minus probabiles. Consequentia patet, Antecedens verò probat Caramuel, ubi supra, exemplo ex propria experientia desumpto. Ego (inquit) qui sentio non requiri attentionem internam in divino officio, sed externam sufficere, scio me spatio tot annorum semper officium divinum legisse, adeoque jurare possum, me nec quidem venialiter in hoc genere peccasse. Nonne hac summa Conscientia quies, & animi Christiani securitas? Tu verò qui contrarium sentis, tuam quaso conscientiam examina, & sincerè respondeas, an audeas vel una die ita legere officium, ut jurare possis te non peccasse venialiter.

181. Respondeo, negando Antecedens: nam tantum abest quod, sequendo probabiliorē sententiam, scrupulis conscientiae exponatur, quin potius ab eis omnino liberatur & eximitur, ut patet ex Clementina *exivi* de verb. signific. ubi Pontifex ait: *In his qua salutem anime respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientiae, pars securior est tenenda.* Ratio etiam id suadet: nam in sincera solum veritatis inquisitione quies, in sola veritate securitas perfecta esse potest: atque adeo qui partem illam amplectitur, quam minus probabilem & minus tutam, id est falsitati quam veritati, peccato quam virtuti viciniorem iudicat, angit scrupulis, & stimulis conscientiae pungi & torqueri necesse est: qui autem id, quod verius, quod tutius credit, sequitur, is quietus & tranquillius est, licet omnino securus non sit; nam is unus verā & perfectā securitate fruitur, qui primam & aeternam veritatem & sequutus & assequutus est. Unde in hac vita semper manet in justis sollicitudo quadam & tremor, ut illud impleatur Apostoli praeceptum: *Cum timore & tremore vestram salutem operamini.* Pium illum timorem qui detrahit sanctis, magnam detrahit humilitatis & vigilantiae, imò felicitatis suae partem: ut enim in luctu, in paupertate, in afflictionibus & arumnis beatitudinem locavit Christus, sic in sancto illo timore Sapiens quandam hujus vitae felicitatem constituit, dum ait Proverb. 28. *Beatus homo qui semper est pavidus.*

182. Ad exemplum verò Caramuelis, ex propria desumptum experientia, dicendum est, operantem juxta laxam illam ac periculofam sententiam, quae asserit attentionem internam in divino officio non esse necessariam, non solum non eximi à peccatis venialibus, sed etiam periculo culpae mortalis exponi: quia cum ille non curet de alia sententia, quae tutior, verior, & probabilior apparet, ut supra ostensum est, si contingat ipsum decipi, non errat ex ignorantia invincibili, sed vincibili & culpabili, quae nec à mortalibus, nec à venialibus peccatis excusatur. Unde illa conscientiae tranquillitas, & animi securitas, quam spondet Caramuel minus probabilem sententiam sequentibus, suspecta & periculosa est; & pulvillus ille seu cervical, quod sub tepidorum & negligentium capite ponit, ut mollius in suis negligentibus dormitent & quiescant, reprobatur à Domino per Prophetam dicentem: *Va qui consuunt pulvillos sub omni cubito manūs, & faciunt cervicalia sub capite uni-*

verse atatis ad capiendas animas. Ezechiel. 13. Quae verba exponens Gregorius Magnus lib. 18. moral. cap. 4. sic ait: *Pulvillus ponitur, ut mollius quiescat. Quisquis ergo male agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel cubito jacens ponit; ut qui corripit ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus, mollior quiescat.* Similia habet Hugo Victorinus lib. 1. Miscell. cap. 93. *Quisquis (inquit) male agentibus adulatur, sub capite & manu alicuius consuit pulvillos. Hinc rursus scriptum est: Ipse adificat parietem, & alij linebant. Paries est peccati duritia: hunc adificat, qui contra se peccati obstaculum construit: hunc linat, qui peccata perpetranti adulatur.*

Obijciunt sextò: Subditus vocatus à Principe ad lumenda arma, licet potest ea lumere, licet dubitet an bellum sit justum, & probabilius existimet illud esse injustum, ut colligitur ex cap. *Quod culpatur* 23. qu. 1. ubi dicitur: *Vir justus, si foris sub Rege homine etiam sacrilego militat, rectè potest illo iubente bellare, si vice pacis ordinem servans, quod sibi iubetur, vel non esse contra Dei praeceptum certum est, vel utrum sit, certum non est.* Ergo saltem in aliquo casu potest quis tutā conscientia sequi opinionem minus tutam, & minus probabilem, relicta tutiori & probabiliori sententia.

Respondeo concessò Antecedente, negando Consequentiam: nam in praedicto casu opinio minus probabilis ex motivo intrinseco, per motivum extrinsecum ei superveniens, redditur probabilior, & certa moraliter: tunc enim praesumptio quod Princeps suis subditis iusta praecipiat, & quod plures viri sapientes & timoratae conscientiae tale bellum ei non consulerent, si non esset justum, est motivum extrinsecum, sufficiens ut miles deponat dubium speculativum quod habet, & ut sententia, quae ex motivo intrinseco, seu ex ratione minus probabilis apparet, absolute, & pensatis omnibus circumstantiis, probabilior iudicetur: unde tunc non minus probabilis probabiliori, sed probabilior absolute minus probabili antefertur.

Obijciunt septimò: Ille non peccat, qui operatur id quod sibi probabiliter apparet honestum & licitum; cum enim in rebus moralibus nemo possit semper habere evidentiam, seu certitudinem mathematicam de honestate, seu rectitudine suae operationis, sufficit ut eligamus & operemur id quod probabiliter nobis apparet honestum: Sed qui sequitur opinionem probabilem faventem libertati (v. g. qui pingit in die festo, probabile existimans id sibi licere) in concursu alterius probabilioris, quae stat pro praeecepto, & quae negat hunc actum esse licitum; operatur id quod sibi probabiliter honestum & licitum apparet: Ergo non peccat.

Confirmatur: Qui in actionibus humanis eligit quod probabile est, non agit temerè, sed prudenter; cum eligat quod propter verissimiles & probabiles rationes videtur licet fieri posse: Ergo tunc non peccat, sed rectè agit. Consequentia patet: cum enim prudentia sit proxima regula humanorum actuum, nemo potest peccare sequendo dictamen illius, & conformiter ad ejus regulas operando.

Hoc argumentum, quod est praecipuum Adversariorum fundamentum, facile potest in ipsos retorqueri, & simul nostra sententia magis stabiliri & confirmari. Nam sicut ex praescri-

pro diuinæ regulæ, & dictamine prudentiæ, licitum est operari id quod apparet honestum; ita peccatum est agere id quod apparet inhonestum, ut patet ex regulis contrariorum: Sed quando alicui occurrit opinio minus probabilis, favens libertati, simul cum probabiliori opposita, quæ stat pro præcepto; tunc opus quod aggredi vult, ipsi quidem apparet honestum ex motivo opinionis minus probabilis, sed simul etiam ipsi apparet inhonestum & illicitum ex motivo opinionis probabilioris; imò tunc magis ei apparet inhonestum quàm honestum, & illicitum magis quàm licitum, cum motiva opinionis probabilioris magis urgeant & suadeant, quàm motiva opinionis minus probabilis: Ergo attenda ratione apparentiæ honestatis, quæ juxta Aduersarios est regula rectitudinis actuum humanorum, magis fugiendum quàm profectendum est opus, quod suadet opinio minus probabilis, favens libertati, in concursu alterius probabilioris, quæ stat pro præcepto. Unde ad argumentum in forma respondeo, distinguendo Majorem: Ille non peccat, qui operatur id quod sibi probabiliter apparet honestum & licitum, si tantum appareat honestum & licitum, concedo Majorem: si simul magis & probabilius appareat inhonestum & illicitum, quàm licitum & honestum, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Unde ad confirmationem; distinguo Antecedens: Qui eligit quod est probabile, prudenter agit, si tunc non occurrat aliud probabilius & verisimilius, concedo: si occurrat, nego: ut enim supra ostendimus, maxima imprudentia, ac demerita est, in salutis negotio, quod omnium maximum est; & à quo tota hominis pendet felicitas, ac in rebus moralibus, in quibus (ut ait Lactantius) si quid erratum fuerit, vita omnis evertitur, eligere id quod minus tutum ac minus probabile apparet, seu quod falsitatem quàm veritatem, peccato quàm virtuti, vicinius existimatur.

187. Ex his patet solutio ad aliud argumentum, quod frequenter proponunt Aduersarij, arguentes in hunc modum. Non solum licitum est agere quod est melius, sed etiam quod est bonum; potest enim quis tutam conscientiam nubere, & præferre statum sæcularem clericatus aut religioni, quamvis status clericalis, aut religiosus, sit melior & perfectior: Sed quod probabile est, bonum est, licet probabilius sit melius: Ergo licitum est eligere quod est probabile, relicto probabiliori.

Huic, inquam, argumento patet solutio ex jam dictis: concessa enim Majori, Minor distinguenda est: Quod est probabile, est bonum, si spectetur secundum se, & cum præcisione alterius probabilioris, concedo Minorem: si consideretur ut est in concursu alterius probabilioris tunc occurrentis, & comparative ad illud, nego Minorem: tunc enim non apparet honestum & bonum moraliter, sed potius inhonestum & illicitum; cum motiva sententiæ probabilioris, utpote validiora & fortiora, magis suadeant, quàm motiva sententiæ minus probabilis.

188. Obijciunt octavo: Inter duos Reges potest dari bellum iustum ex utraque parte, ut communiter docent Theologi: Sed hoc non potest aliunde peti, quàm ex usu probabilitatum, seu ex eo quod quilibet Rex potest tutam conscientiam sequi opinionem probabilem, relicta pro-

Tom. III:

Abiliori: Ergo id licitum est.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem: ratio enim ob quam potest dari inter duos Reges bellum iustum ex utraque parte, non petitur ex eo quod quilibet possit eligere opinionem minus probabilem, relicta probabiliori, sed quia quilibet de jure alterius, quod sæpe obscurum & ignotum est, potest habere ignorantiam invincibilem, quæ, ut infra ostendemus, à peccato excusat, subindeque per accidens reddit bellum iustum ex utraque parte.

Obijciunt nonò: Eadem videtur esse ratio de probabiliori, ac de tutiori sententia: Sed non semper eligenda est necessarid tutior sententia: Ergo neque probabilior.

Respondeo, negando Majorem: opinio enim dicitur probabilior, ex eo quod magis apparet veritati consona; tutior verò, ex eo quod magis à periculo peccandi recedit: licet autem semper teneamur sequi sententiam, quæ apparet veritati conformior, non tamen tenemur eligere id quod à periculo peccandi magis recedit, si non sit veritati consonum: Tum quia, ut ait D. Ambrosius in Psal. 118. *Sicut non est sapientia sine timore, ita timor sine sapientia esse non debet*: Tum etiam, quia ex hoc plura sequerentur inconvenientia: si enim tutior pars, etsi minus probabilis, semper esset sequenda, omnes opiniones, quæ docent aliquos contractus esse illicitos, etsi improbables, vel minus probabiles, essent sequendæ, utpote tutiores, & ab occasione peccandi magis remotæ: quod esset onus intolerabile, & tollens ferè humana commercia, cum ferè nulla sit actio, & nullus contractus, circa quem non sit opinio aliqua damnans illum. Item cum quis dubitaret, an res quam possideret esset sua, vel alterius, teneretur statim eam alteri tradere, vel cum eo dividere; cum hoc sit tutius, & à periculo peccandi remotius: quod etiam absurdum est.

Instabis: Opinio minus probabilis, licet minus tuta, est tamen tuta: Ergo si non teneamur eligere tutiorem sententiam, sed sufficiat eligere tutam, possumus eligere minus probabilem. Consequentia patet, Antecedens probatur ex illa celebri regula Iuris: *In dubiis tutior pars est eligenda*, de qua fuisè articulo sequenti: cum enim comparativum supponat positivum, si sententia probabilior sit tutior, minus probabilis debet esse tuta.

Respondeo, negando Antecedens. Ad cujus probationem dicendum, illud nomen tutior, in prædicta regula non sumi comparative ad partem tutam, quasi ex duabus partibus, unà tutà, alià tutiori; teneamur sequi tutiorem, relicta minus tutà; sed sumi aduersative, hoc est pro ea parte quæ opponitur parti non tutæ; & sensus est, in obscuris, seu dubiis, debemus sequi partem tutam (quam regula tutiorem appellat) relicta parte quæ non est tuta. Quod duplici exemplo, ex Scriptura desumpto, explicari & illustrari potest Susanna enim Danielis 13. à senibus impudicis ad peccandum sollicitata, ingemuit, & ait: *Angustia sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini*. Quibus verbis Susanna declarat melius ipsi esse mori, quàm peccare; non quasi bonum sit peccare, sed eo solum sensu, quia ex duobus propositis, unum malum est.

Pp ij

scilicet peccare, & aliud bonum, nempe mori ad evitandum peccatum.

In eodem sensu intelligendum est illud Apostoli 1. ad Corinth. 7. *Melius est nubere, quam uri.* Non enim sensus est, quod bonum sit uri, & melius sit nubere: sed quod ex his duobus inter se comparatis, unum bonum sit, & aliud malum.

191. Objicit decimò quidam Recentior in opusculo de probabilitate, Gallico idiomate scripto: D. Thomas quolib. 8. art. 13. ait: *Si ille qui possidet plures prebendas, in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum. & manente tali dubitatione plures prebendas habeat, periculo se committit, & sic procul dubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Si autem ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, sic non committit se discrimini, nec peccat.* Atqui (subsumitur) contingere potest, illum qui sequitur sententiam minùs probabilem, ex contrarietate probabilioris oppositæ in nullam dubitationem induci, quod actus quem facit illicitus sit: Ergo potest quis tutâ conscientia sequi sententiam minùs probabilem, in concursu probabilioris.

192. Huic argumento patet solutio ex supra dictis. Minor enim neganda est: nam cum motiva probabilioris sententiæ validiora sint, & magis suadeant, quàm motiva sententiæ minùs probabilis, repugnat hominem habere de aliquo probabiliorem sententiam, & non induci in quandam dubietatem & formidinem de opposito. Nec valet si dicas, illam dubitationem & formidinem esse duntaxat speculativam, non verò practicam: nam suprâ articulo 2. §. 3. fusè ostensum est, illum qui habet opinionem minùs probabilem, nullum habere principium firmum & certum, per quod tollat dubietatem & formidinem speculativam, & fiat practicè certus de rectitudine & bonitate morali suæ operationis.

193. Objiciunt ultimò Adversarij: Si non liceret sequi sententiam minùs probabilem, non liceret etiã sequi probabiliorem, imò nec probabilissimam: Sed hoc absurdum est, ut art. 7. ostendimus: Ergo & illud. Sequela Majoris probatur: Tum quia inter probabilem & probabiliorem opinionem non est differentia alicujus momenti, cum nec major probabilitas attingat certitudinem exactam seu perfectam, imò ut ait Aristoteles, falsa interdum sint probabiliora veris, nec minor probabilitas declinet in dubium: Tum etiam quia rationes in favorem nostræ conclusionis adductæ (præsertim illa quæ sumitur ex morali certitudine de honestate operationis, quæ ad rectè & honestè operandum requiritur) suadere videntur, nullam sententiam, quantumcumque probabilem, posse esse regulam nostrarum operationum, sed ad rectè & honestè operandum, evidentiam, vel certitudinem exactam & perfectam de rectitudine & honestate operationis requiri: quod est incidere in opinionem Wendrochij art. 7. confutandam.

194. Respondeo, negando sequelam Majoris: Tria enim inter eum qui sequitur sententiam minùs probabilem, & eum qui sectatur probabiliorem, possunt assignari discrimina. In primis iste agit conformiter ad regulas & dictamen prudentiæ, quæ est proxima regula nostrarum operationum; non verò ille: cum prudentia dicet (ut

A suprâ vidimus) in rebus ad salutem animæ, & morum institutionem pertinentibus, id quod virtuti & veritati vicinius apparet, sequendum esse: & tantam, imò & majorem cautelam ac diligentiam adhibendam esse, ut inquiramus veritatem pertinentem ad salutem animæ, quantum prudenter solemus habere sollicitudinem in agibilibus hujus sæculi, & rerum temporalium administratione: juxta illud Proverb. 2. *Si quaesieris sapientiam tanquam pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, intelliges timorem Domini, & scientiam invenies Dei.*

B Ex quo sequitur aliud discrimen inter sequentem opinionem minùs probabilem, & ad hærentem probabiliori: cum enim ille qui perfectam seu evidentem veritatis notitiam habere nequit, sequendo id quod probabilius & veritati conformius aut vicinius ei apparet, faciat totum quod in se est ad veritatem attingendam, si per accidens ab ea ab erret, error ille invincibilis erit & inculpabilis: e contra verò cum is qui adhæret sententiæ quam minùs probabilem credit, non faciat totum quod potest ut veritatem consequatur, sed eam videatur spernere, deserendo & contemnendo aliam opinionem, quæ ipsi videtur veritati conformior seu viciniore, laborat ignorantia vincibili: cumque ignorantia invincibilis excuset à peccato, non autem vincibilis, ut communiter docent Theologi, & art. 7. contra Jansenium & Wendrochium fusè ostendimus, ille excusatur à peccato, non verò iste.

C Addo quod, ille qui sequitur sententiam probabiliorem, fauentem præcepto, habet iudicium prudentiale moraliter certum de rectitudine & bonitate morali suæ operationis, excludens omnem formidinem moralem & dubietatem practicam de opposito; quo iudicio caret ille qui sequitur sententiam minùs probabilem, fauentem libertati: quia primus fundatur in principio omnino certo & indubitato apud Theologos, nimirum: *Ignorantia invincibilis excusat à peccato*: secundus verò baculo arundineo nititur, huic nimirum dogmati, quod valde dubium & incertum est, & à pluribus ut erroneum rejicitur: *Omnis opinio probabilis, probabilitate quantumvis tenui, excusat à peccato.*

E Ex his patet responso ad utramque probationem Majoris, & resolutio hujus difficillimæ & obscurissimæ quæstionis, quæ nuper in præcipuis Galliæ nostræ civitatibus tantum rumoris ac dissidij inter doctos excitavit, ut dici possit, non minùs acriter pro defensione probabilitatis his temporibus pugnasse recentiores Theologos, quàm olim Græcos & Trojanos pro Helenæ possessione. Laudabilius tamen pro veritate, quàm pro probabilitate pugnant, cum de illa, non verò de ista Augustinus in Epistola ad Hieronymum dixerit: *Incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quàm fuerit Helena Græcorum.*

